

SERİ
SERIES
SERIE
SÉRIE

A

CİLT
VOLUME
BAND
TOME

55

SAYI
NUMBER
HEFT
FASCICULE

2

2005

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
D E R G İ S İ

REVIEW OF THE FACULTY OF FORESTRY,
UNIVERSITY OF ISTANBUL

ZEITSCHRIFT DER FORSTLICHEN FAKULTÄT
DER UNIVERSITÄT ISTANBUL

REVUE DE LA FACULTÉ FORESTIÈRE
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL



İSTANBUL ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNDE ORMANCILIK POLİTİKASI YÖNÜNDE AĞAÇLANDIRMA SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI¹⁾

Ar. Gör. H. Tezcan YILDIRIM²⁾

Kısa Özet

Türkiye’de ormanların iyileştirilmesi ve varlıklarının artırılması yönünde yapılan ağaçlandırma çalışmalarında değişik sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu konuda bölge müdürlüğü düzeyinde karşılaşılan sorunların saptanması ve öneriler sunulması önem taşımaktadır. Bu amaçla; Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü (AGM) ile Orman Genel Müdürlüğü (OGM)’nün birlikte ağaçlandırma etkinliklerini yürüttüğü ve öteden beri ağaçlandırmaya ilişkin sosyal, ekonomik, teknik ve siyasi açıdan sorunların yaşandığı İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü yöresi seçilmiştir. Bu konuda yapılacak çalışma ülke düzeyinde ileride yapılacak çalışmalara da yol gösterebilecektir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Ormancılık politikası, Ağaçlandırma sorunları, Orman içi ağaçlandırma, Orman dışı ağaçlandırma

1. GİRİŞ

Orman kaynakları, sayılamayacak kadar çok canlı türünü kapsayan, organizasyon düzeyi yüksek, dolayısıyla çok boyutlu fayda üreten, bunlara bağlı tür ve gen kaynağı yönünden büyük bir güce sahip olmakla birlikte, dünyada biyokütle içerisindeki payı ve etkisi diğer kaynaklara göre büyük olan bir ekosistemdir (GERAY 1998). Hızlı nüfus artışı gibi dünyada orman alanlarını tehdit eden bir çok olumsuz etkiye karşı devletler, orman kaynaklarına yönelik ekonomik, sosyal ve ekolojik beklentileri karşılamak, yeni orman alanları yaratmak veya mevcut verimsiz durumdaki ormanlarını verimli hale dönüştürmek amacıyla, geçmişten günümüze ormancılık örgütlerinin temel etkinliklerinden biri olan ağaçlandırma yolunu seçmişlerdir (ÖZDÖNMEZ *ve ark.* 1996).

Ağaçlandırma etkinlikleri; endüstriyel odun hammaddesi ihtiyacını karşılamak amaçlı olabildiği gibi erozyonu önlemek, hidrolojik ve biyolojik dengeyi sağlamak ve yeni rekreasyon alanları yaratmak amacı ile de yapılabilmektedir. Bununla birlikte ağaçlandırma etkinlikleri, ulusal ormancılık politikası ve bu doğrultudaki yönetsel uygulamalara bağlı olarak değişebilmektedir (ÜRGENÇ 1987).

¹⁾ Bu yazı, İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Ormancılık Politikası ve Yönetimi Programında aynı adla hazırlanmış Yüksek Lisans Tezinin Özetidir

²⁾ İ.Ü. Orman Fakültesi Ormancılık Politikası ve Yönetimi Anabilim Dalı

Genel olarak ormanlar yetiştirme şekillerine göre doğal ormanlar ve yapay ormanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (WATSON *ve ark.* 2003). FAO (Food and Agriculture Organization: Gıda ve Tarım Örgütü)'nun 2000 yılı kayıtlarına göre; dünyada bulunan ormanların %95'i doğal %5'i de ağaçlandırmalar sonucu oluşturulan yapay ormanlardan meydana gelmektedir. Aynı kayıtlarda 1992-2000 yılları arasında dünya genelinde 5,2 milyon hektar(ha) orman alanının azaldığı vurgulanmaktadır (FAO 2000). Diğer yandan dünya doğal orman alanı 3,6 milyar ha olarak belirlenmiş, ağaçlandırmalar sonucu oluşturulan yapay ormanların eklenmesiyle rakam yaklaşık 4 milyar hektara ulaşmıştır. Bu veriler günümüzde dünya kara alanlarının yaklaşık %30'unun ormanlarla kaplı olduğunu göstermektedir (SIRY *ve ark.* 2003). Orman alanlarındaki bu azalmaya karşın durumun ülke ve bölge düzeyinde belirlenmesi, sorunların irdelenmesi ve çözüm önerileri getirilmesi, ileride bu konuda yapılacak çalışmalara temel olabileceği düşüncesi doğmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

İnsan eliyle toplanan tohumların ekilmesi veya fidanlıklarda yetiştirilen fidanların gençleştirme alanlarına dikilmesiyle gerçekleşen işleme yapay gençleştirme denilmektedir. Yapay gençleştirmenin orman alanları içinde veya dışında geniş alanlarda doğal gençleştirmeden bağımsız olarak uygulanmasına "ağaçlandırma" denir (ODABAŞI *ve ark.* 2004). Ağaçlandırma İngilizce'de orman yetiştirme (Afforestation) ve yeniden ormanlaştırma (Reforestation) ile ifade edilirken, aynı anlamlarda Almanca'da "Aufforstung" ve "Wiederaufforstung" terimleri, Fransızca'da ise "Biosement" ve "Rebiosement" terimleri ağaçlandırmanın karşılığı olmaktadır (ANONİM 2003a).

Ağaçlandırmalar; ormanlar üzerinde özellikle siyasi ve sosyal baskıların artması sonucu meydana gelen azalmaların karşılanabilmesi aşamasında önem taşımaktadır. Öte yandan sadece ormanlar üzerindeki olumsuzlukları düzeltmek değil, orman ürünleri ihtiyacının karşılanmasında da ağaçlandırmalar büyük önem kazanmaktadır.

Ayrıca günümüze kadar, arazi bozulması ve ormansızlaşma sonucunda milyonlarca hektar bozuk alan oluşmuştur. Bu kadar büyük alanların tekrar kazanılması ancak ağaçlandırmalarla mümkün görülmektedir. Bu aynı zamanda küresel ortam üzerinde olumlu etki yaratmak ve gelecek için ihtiyaç duyulacak orman kaynaklarının yaratılması açısından da büyük önem taşımaktadır (SALLEH 1997). Görüleceği üzere her gün arttığı bilinen odun hammaddesi ihtiyacının karşılanabilmesi, gelişmekte olan ülkelerin dış pazarlara bağlı kalmaması için de sahip oldukları ormanların korunması, bunun yanında da ağaçlandırmalarla varlıklarının artırılması büyük önem taşımaktadır (KARA 2002). Çünkü; bugün dünyada odun üretimi amaçlı ağaçlandırmalar yoluyla kurulan ormanlar yaklaşık 135 milyon ha civarındadır. Bu ormanlardan elde edilen odun hammaddesi, dünyadaki odun hasadının yaklaşık %10'unu sağlamaktadır (KANOWSKI 1997). Bununla birlikte ağaçlandırmalar amaçları bakımından genel olarak 3 ana guruba ayrılmaktadır; 1-Üretim amaçlı 2-Koruma ve hidrolojik amaçlar ile yetiştirme ortamı ıslahına yönelik 3-Estetik, rekreasyonel ve çevre düzenleme amaçlı ağaçlandırmalardır (ÜRGENÇ 1998).

Aslında her ülkede yapılan ağaçlandırma etkinliklerinde, o ülkenin doğal, ekonomik, sosyal ve kültürel koşullarının ve özelliklerinin bir gereği olarak ya yukarıda değinilen amaçlar topluca gözetilir veya bunlardan birinin ön plana çıkarılması zorunluluğu oluşmaktadır (ÖZDÖNMEZ 1971). Diğer yandan üzerinde orman olmayan alanların ağaçlandırılmasından beklenen faydalar ölçüsünde, ağaçlandırmada bir önem ve öncelik sıralaması yapılabilir. Burada faydaların sağlanması bir amaç olarak ortaya konmalı ve bu amacı en çok destekleyen alanlar öncelikli tutulmalıdır (TÜRKER 1989). Ağaçlandırmaların başarıya ulaşmasında yukarıda belirtilen amaçların ekonomik, sosyal ve teknik açıdan doğru olarak belirlenmesi gerekmektedir

(AYTAÇ 1999). Ağaçlandırma ile ilgili olarak, Dünyada yapay ormanların oluşturulmasında, ağaçlandırma tekniği bakımından iki tür sınıflandırmaya gidilmektedir;

1-Orman içi ağaçlandırmalar

2-Orman dışı ağaçlandırmalar (FAO 2003). Ülkemizde ise bu sınıflandırmaya “yapay gençleştirme” çalışmaları eklenmektedir (ÜRGENÇ 1998).

Ülkemizde, ağaçlandırma etkinliklerinin tarihine bakılacak olursa; ilk uygulama Fatih Sultan Mehmet zamanında Haliç’i dolmaktan kurtarmak için haliç sırtlarında yapılan ağaçlandırmalar olarak kabul edilmektedir (ANONİM 2000). Daha sonra Tanzimat İlanını (1839) izleyen yıllarda, ormancılığı bir düzene koymak amacıyla Avrupa’dan uzmanlar getirilmiş, ancak ormanların sürekli bir kaynak halinde işletilmesi, bakımı ve yeniden yetiştirilmesi yönünde bir çaba harcanmamıştır. Yine Cumhuriyetin ilk yıllarında çıkartılan ormancılıkla ilgili yasalarda ağaçlandırma konusunda bir maddeye rastlanmamakla birlikte, bu dönemde de Avrupa’dan getirilen uzmanların hazırladıkları raporlar da dikkate alınmamıştır. Bunda gerekli altyapının ve yetişmiş personelin olmaması en büyük paya sahiptir (ÖZDÖNMEZ 1971). 1937 yılından sonraki dönemde, ağaçlandırma etkinlikleri önceleri Orman Genel Müdürlüğü (OGM) bünyesinde, daha sonra Ağaçlandırma Gurup Müdürlüklerince ve 1969 yılından itibaren de kesintili olarak Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğüne (AGM) yürütülmüştür (GÜNAY 2003). Bölgesel düzeyde potansiyel ağaçlandırma alanları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Bölgesel Düzeyde Potansiyel Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Alanları
Table 1: Potential Afforestation and Erosion Control Areas at Regional Level

Bölgesi	Ağaçlandırma(ha)			Erozyon	
	Makineli	İşçi Gücü	Toplam	Kontrolü (ha)	Toplam (ha)
Marmara	126.638	8.703	135.341	2.740	138.081
Akdeniz	87.312	246.784	334.096	205.500	539.596
Karadeniz	85.562	243.429	328.991	173.727	502.718
Doğu Anadolu	83.417	123.164	206.581	60.981	267.562
Ege	97.956	24.890	122.846	24.301	147.147
Güneydoğu Anadolu	120.300	245.909	366.209	148.159	514.368
İç Anadolu	501.615	429.226	930.841	433.404	1.364.245
Toplam	1.102.800	1.322.105	2.424.905	1.048.812	3.473.717

Tablo 1’den anlaşılacağı üzere ülkemizde 3,4 milyon ha potansiyel ağaçlandırma alanı bulunmaktadır. Bu rakama, taşlık, mülkiyet sorunu vb problemlerle karşı karşıya olan alanların eklenmesiyle rakam; 7-8 milyon ha civarında olmaktadır. Ülkemizdeki orman alanı miktarının ve özel ağaçlandırmaya ilginin artırılması amacıyla yapılan yasal düzenlemeler sonucunda, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü 2003 yılı kayıtlarına göre 35.562 ha özel ağaçlandırma alanı bulunmaktadır (ANONİM 2003b).

Ağaçlandırma etkinliklerindeki mevzuata kısaca değinecek olursak; 3116 sayılı Orman Kanunundan başlamak üzere 6831 sayılı Orman Kanunu, 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Seferberlik Kanunu, Ağaçlandırma Yönetmeliği ile yürürlükten kalkmış olmakla birlikte Ağaçlandırma Fonu ve Ağaçlandırma Fonu Yönetmeliği, Özel Ödenek ve ilgili Tamimler şeklinde sıralayabiliriz.

- **3116 Sayılı Orman Kanunu (1937)** : Ağaçlandırmaların devlet tarafından sistemli bir şekilde yürütülmesi açısından 3116 Sayılı Orman Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti

tarihinde kabul edilen ilk Orman Kanunu olması nedeniyle, diğerlerine oranla farklı bir öneme sahiptir. Daha sonra çıkarılan Orman Kanunlarında da benzer hükümler yer almış ve adı geçen Kanun diğerleri için temel oluşturmuştur.

- **6831 Sayılı Orman Kanunu (1956)** : Bu kanun ormancılık örgütünü, gerek orman sınırları içinde gerekse orman sınırları dışında ağaçlandırmalar yapmak, orman yetiştirecek kişi ve kuruluşlara ağaçlandırma konusunda bir takım yardım ve kolaylıklar sağlamakla görevlendirilmiştir. Kanunun 57-67. maddeleri ağaçlandırmalarla ilgilidir.
- **4856 Sayılı Çevre ve Orman Bakanlıklarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun (2003)** : Bu kanun kapsamında Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğünün görevleri 11. maddede belirtilmiştir. Bu görevler:
 - Bozuk orman alanlarında ve gerektiğinde verimli orman alanlarında ağaçlandırma, erozyon kontrolü, orman içi mera ıslahı, sosyal ormancılık faaliyetlerine ait plan ve projeler ile bu plan ve projelerin gerektirdiği her türlü çalışmayı yapmak ve yaptırmak,
 - Orman rejimine alınacak yerlerde yeniden orman tesis etmek ve doğal dengeyi sağlayacak erozyon kontrolü tedbirlerini almak,
 - Ormancılık çalışmaları için gerekli tohum ve fidanları üretmek, ettirmek, gerektiğinde üretimle ilgili maddeleri ithal ve ihraç etmek, ağaç ve tohum ıslahı yapmak,
 - Gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının orman ve fidanlık tesis etmesi ve işletmesi çalışmalarını teşvik etmek ve desteklemek ve Bakanlığa verilecek benzeri görevleri yapmak olarak belirtilmiştir (ANONİM 2003c).
- **4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu (1995)** : Bu kanun ülkemizde orman alanlarını çoğaltmak, bitki ve toprak arasındaki doğal dengeyi kurmak ve geliştirmek amacıyla gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının yasal sorumluluklarını belirlemektedir. Ağaçlandırma konusunda önemli sayılan Yönetmelikler ise;
 - **Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Yönetmeliği** : 1995 yılında Ağaçlandırma ve Seferberlik Kanununun 10.maddesi hükmüne göre düzenlenmiştir.
 - **Ağaçlandırma Yönetmeliği** : 1986 yılında yürürlüğe giren yönetmelik en son halini 2003 yılında almıştır. Bu yönetmelik ağaçlandırma işlerinin düzenlenmesinde ve özel ağaçlandırmaların sınırlarının belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır.
 - **Ağaçlandırma Fon Yönetmeliği** : 1989 yılında, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarına kaynak aktarılmasını sağlamak amaçlı yürürlüğe giren yönetmelik, 2001 yılında kabul edilen 4629 sayılı Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanunun Geçici 1.maddesi uyarınca her türlü fon gelirleri kaldırılmıştır.
 - **Özel Ödenek** : 2001 yılında Ağaçlandırma Fon Yönetmeliğinin kaldırılmasıyla, fon gelirlerinin ve gelirlerden yapılacak harcamaların düzenlenmesi ve merkezden yönetilmesi amacıyla oluşturulmuştur.

Aynı şekilde örgüt içinde ağaçlandırma çalışmalarının düzenli bir şekilde yürütülmesi amacıyla Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğünce (AGM) çeşitli tarihlerde Tamimler yayınlanmaktadır. Adı geçen konuyla ilgili olarak önemli olabilecek Tamimler;

Tamim 8, Tamim 13, Tamim 13 Ek 1, Tamim 13 Ek 2, Tamim 13 Ek 3, 7 Nolu Mera Islahı ve 14 Nolu Erozyon Tamimleridir. Ayrıca ağaçlandırmaya uygun alanlara ait uygulama projeleri de Tamim 4125 ve Tamim 4125 Ek 1 çerçevesinde yürütülmektedir (KARA 2002).

Ormancılık örgütü, ülkelerin özelliklerine ve bu örgütün yerine getirmesi beklenen etkinliklerin niteliğine bağlı olarak her ülkede farklı bir biçimde oluşmaktadır (ÖZDÖNMEZ ve ark. 1998). Bu bakımdan ülkemizde de ormancılık örgütleri içinde ağaçlandırma etkinlikleri AGM tarafından yürütülmektedir. 2003 yılında yapılan örgüt yapısı değişikliğiyle ortaya çıkan

Çevre ve Orman Bakanlığı bünyesinde AGM örgütü il düzeyinde çalışmalar yürütmeye başlamıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Araştırmada İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü sınırlarında, ormancılık örgütünün temel gereksinmelerinden biri olan ormanların varlıklarının iyileştirilmesi ve artırılması amacı doğrultusunda gerçekleştirilen ağaçlandırma etkinliklerini incelemek, yürütülen etkinliklerde ortaya çıkan sosyal, siyasi, teknik ve idari sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır. Adı geçen konuda geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Konuya ilişkin mevzuat derinlemesine irdelenmiş, kurumlardan veya kişilerden alınan bilgi ve belgeler konu içinde değerlendirilmiştir.

Araştırma konusu belirlendikten sonra, bu konunun irdelenebileceği iyi bir örnek oluşturabilecek özellikle yöreyi tespit etme çalışmaları başlatılmıştır. Bu konuda yapılan ön hazırlık çalışmaları sırasında, İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'nde ağaçlandırma etkinliklerinin çok eski yıllara dayanması, irdelenebilir olması, çok yönlü bir özellik göstermesi ve özel sektör ağaçlandırmalarının da bu bölgede yoğun olmasından dolayı iyi bir örnek oluşturacağı varsayılmıştır.

3.2 Yöntem

Araştırmanın planlanması sırasında, alınacak örneğin toplumu temsil edebilecek büyüklükte seçilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile, örneğin birim sayısının gereğinden büyük olması durumunda gereksiz zaman ve olanaklar harcanmış olabileceği gibi, buna karşılık seçilen örneğin birim sayısının yetersiz olması durumunda da toplum parametreleri ancak çok geniş bir aralık içerisinde belirtilebilecektir (BÜYÜKÖZTÜRK 2002).

Araştırmaya veri toplama amacıyla anket ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Anket çalışması, araştırma yöntemleri ile ilgili kaynaklarda yer alan kriterlere göre hazırlanmıştır (SENCER 1989) Bireysel olarak gerçekleştirilen görüşmeler, konuya ilişkin soruların detaylı ve güvenilir bir şekilde tespit edilmesine yardımcı olmuştur. Anket soruları, Ekim 2002-Ekim 2003 tarihleri arasında yapılan görüşmeler ve gözlemlere dayanılarak hazırlanmıştır. Ayrıca, anket formlarının hazırlanmasında; soruların konuyla direkt ilgili olmasına ve sorunların tespitine yardımcı olacak şekilde, kısa ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir.

Anket uygulamasından önce yapılan ön değerlendirmede, araştırma alanı içinde yeterli AGM personelinin bulunmaması, bununla birlikte öteden beri OGM personelinin de ağaçlandırma etkinliği gerçekleştirdiği göz önüne alınarak, ankete hem AGM hem de OGM personeli dahil edilmiştir. Anketler 8 orman işletme müdürlüğü ve 3 ağaçlandırma ve erozyon kontrolü şube müdürlüğündeki mühendislere uygulanmıştır. Bu kapsamda ağaçlandırma etkinliklerinde yer alan personelin 61'i orman işletme mühendisi, 5'i de ağaçlandırma mühendisinden oluştuğu tespit edilmiştir. Ancak personel eksikliği nedeniyle teslim edilen anketlerden 15'i boş olarak geri dönerken, değerlendirmeler 51 anket üzerinden yapılmıştır. Anket ve görüşmeler yardımıyla elde edilen sonuçlar, gözlemler yoluyla da desteklenerek, araştırma konusuna yönelik yeni bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgulardan yola çıkılarak da araştırma alanına özgü sorunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

4. BULGULAR

4.1 İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü ile Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Şube Müdürlüklerinin Tanıtımı ve Ağaçlandırma Etkinlikleri

İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü, 1951 yılında İzmit, Adapazarı, Kırklareli, Edirne ve Tekirdağ illerini kapsayacak şekilde kurulmuştur. Araştırma sırasında Bölge Müdürlüğü sınırlarında İstanbul, Tekirdağ ve Kırklareli illeri bulunurken, günümüzde İstanbul ve Kırklareli illeri bulunmaktadır. Adı geçen Orman Bölge Müdürlüğünde, orman alanı miktarı toplam 600.916,7 hektardır. Bununla birlikte bölge ormanlarının 242.208,4 ha'ı verimli kuru ormanlarından oluşurken geri kalan 358.708,3 ha'ı verimsiz kuru ve baltalık ormanlardan oluşmaktadır.

Adı geçen bölge müdürlüğünde, bir bölge müdürü, iki bölge müdür yardımcısı ve bunlara bağlı sekiz şube müdürlüğü ve hukuk danışanlığı bulunmaktadır. Yine bölge müdürlüğü kapsamında 8 orman işletme müdürlüğünde 45 orman işletme şefi görev yapmaktadır.

Bölge Müdürlüğünde orman işletme müdürlüklerinin ağaçlandırma etkinlikleri, ağaçlandırma örgütüne oranla oldukça düşük seviyelerde kalmaktadır. Ancak bununla birlikte özellikle maden ocaklarında, orman içi açıklıklarda ve kum ocaklarında önemli çalışmalarda bulunduğu gözlenmiştir. Orman işletme müdürlüklerinin ağaçlandırma etkinliklerine kısaca değinecek olursak,

İstanbul Orman İşletme Müdürlüğünde: 6831 Sayılı Orman Kanununun 16. ve 17. maddelerine dayanılarak toplam 387 ha'lık izin irtifak alanlarında ağaçlandırma etkinliği başlatılmış ve başlatılacak durumdadır. Bu alanlarda izin süreleri bitip ağaçlandırmaya uygun hale getirilmiş alanlar teslim alındıktan sonra ağaçlandırılmaya başlanmıştır. Söz konusu işletme müdürlüğünün amenajman planlarına göre 11.468 ha ağaçlandırılacak alan olduğu görülmekle birlikte, bu alanların büyük bir kısmında; mülkiyet ve sosyal baskı sorunları mevcuttur. Yine aynı işletmede, önceki yıllarda yapılan ağaçlandırmalarda kuruma, böcek zararları ve devrikler büyük sorun yaratmaktadır.

Bahçeköy Orman İşletme Müdürlüğünde: Her yıl çok küçük alanlarda, genellikle orman içi ağaçlandırmalar gerçekleştirilmektedir. Ancak amenajman planlarına göre, büyük miktarlarda ağaçlandırılacak alan mevcut değildir.

Catalca Orman İşletme Müdürlüğünde: Ormanlık alanlar içinde ağaçlandırma yolu ile kurulan alanlar 6.432,5 ha'dır. Türkiye ormancılığı açısından büyük önem taşıyan Terkos gölünün etrafındaki Durusu kumul ağaçlandırmaları, bu işletme müdürlüğü sınırları içerisinde kalmaktadır. Terkos gölünün etrafındaki Durusu kumulu, 42 yıllık özverili bir çalışmayla yeşil bir cennete dönüştürülmüştür. İstanbul'un su ihtiyacını karşılayan Terkos gölünün kumla dolmasını önlemek için yaklaşık 2.100 ha'lık kumul bölgesi ağaçlandırılmıştır.

Kanlıca Orman İşletme Müdürlüğünde: Kanlıca orman işletme müdürlüğünün önemli bir özelliği ilk ağaçlandırma çalışmalarının yapıldığı yörelerden birisi olmasıdır. Gerçekten burada 1993 yılından günümüze kadar olan dönemde, yaklaşık olarak 23.000 ha bozuk orman alanında 40 milyonun üzerinde fidan kullanılarak ağaçlandırma çalışması yapılmıştır.

Sile Orman İşletme Müdürlüğünde: Adı geçen orman işletme müdürlüğünde yoğun olarak kum ve kil ocakları mevcut olup, bugüne kadar 506 hektar alanda bu amaçlara yönelik olarak maden izni verilmiş, 275 ha maden alanı geri alınmış ve bunun 245 ha'ı ağaçlandırılmıştır.

Kırklareli Orman İşletme Müdürlüğünde: İşletme müdürlüğünün ormanlarında ağaçlandırılacak alan bulunmakla birlikte, ağaçlandırma etkinlikleri ağırlıklı olarak ağaçlandırma

örgütü tarafından yürütülmektedir. İşletme tarafından yapılan ağaçlandırmalar yıllık 40-50 ha arasında değişmektedir.

Demirköy Orman İşletme Müdürlüğünde: Demirköy ilçesindeki ormanların asli türleri yapraklı ağaçlardan oluşan yapraklı ormanlardır. Daha sonraları ağaçlandırma yolu ile getirilen ibreli türler az bir alanda bulunmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi asli ağaç türü olarak yapraklı türlerden Kayın ve Meşeye karışımında; Gürgen, Kızılağaç ve Kavak katılmaktadır. Bununla birlikte işletme müdürlüğünün 2002 yılı silvikültür faaliyetlerine bakıldığında; gençlik bakımı 136 hektar, kültür bakımı 11 hektar, orman içi ağaçlandırma kültür bakımı 5 hektar, sıklık bakımı 8 hektardır. Diğer yandan İşletme müdürlüğünde GEF II (Biyolojik Çeşitlilik ve Kaynak Yönetimi) projesi yürütülmekte olup bu çalışmanın da ağaçlandırma etkinliklerine olumlu yansıtacağı söylenebilir.

Vize Orman İşletme Müdürlüğünde: İşletme müdürlüğü bünyesinde yürütülen ağaçlandırma çalışmaları sonucu günümüze kadar ağaçlandırılan miktar; 5.438 ha'dır. Yapılan ağaçlandırmalardan 5.373 ha orman içi ağaçlandırma olup 65 ha orman dışı ağaçlandırma alanıdır. Bunun yanında geçmişten bu güne kadar; 110 ha doğal gençleştirme, 101 ha enerji ormanı tesisi, 288 ha sıklık bakımı ve 2.048 ha enerji ormanı yenileme çalışması yapılmıştır.

Ağaçlandırma örgütü; Çevre ve Orman Bakanlıklarının birleştirilmesinden sonra yeni yapılanmayla ele alınmıştır. Bu konuda, Çevre ve Orman Bakanlığı taşra teşkilatının görev, yetki sorumluluk ve çalışma esaslarını düzenleyen bir yönetmelik de çıkarılmıştır. Bu bakımdan, bölge müdürlüğü sınırları içinde 3 Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Şube Müdürlüğü (İstanbul, Tekirdağ ve Kırklareli), bunlara bağlı 3 ağaçlandırma ve erozyon kontrolü mühendisliği bulunmaktadır. Kısaca Şube Müdürlükleri düzeyinde gerçekleştirilen ağaçlandırmalara bakılırsa;

İstanbul Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Şube Müdürlüğünde: İstanbul'da 1992 yılına kadar etkinlikler tek mühendislik düzeyinde yürütülürken 1992 yılında Alemdağ ağaçlandırma mühendisliği kurulmuş, yeni örgütlenmede bu yapı aynen korunmuştur. İstanbul ağaçlandırma mühendisliği örgütü tarafından; 1992 yılına kadar 36.764 ha alanda ağaçlandırma, bunun yanında 160 ha erozyon kontrolü çalışması yapılmıştır. Alemdağ ağaçlandırma mühendisliğinde kuruluş yılı olan 1992'den itibaren yapılan etkinliklere baktığımızda 582 ha ağaçlandırma, 6 ha maliye ormanı kurma amaçlı ağaçlandırma ve 35 ha erozyon kontrolü olmak üzere toplam 623 ha ağaçlandırma çalışması yapılmıştır. Toplam olarak, başlangıcından günümüze kadar ağaçlandırma örgütü tarafından İstanbul ilinde yapılan ağaçlandırmalar 40.179 ha olarak belirlenmiştir. Şube Müdürlüğü sorumluluk alanı içinde amenajman planının ağaçlandırmaya ayırdığı alanlar toplamı 41.888,6 ha'dır. Potansiyel alanların çokluğunun yanında, bu alanlara yönelik sosyal baskıların yoğun olması ve mülkiyet sorunları, çalışmaların ertelenmesine ya da yapılamamasına neden olmaktadır. Yine İstanbul ilinde arazi değerinin yüksek olması bundan dolayı potansiyel alanların başka amaçlara yönelik kullanıma yönündeki talepleri arttırmakta ve bu da ağaçlandırma çalışmalarını olumsuz etkilemektedir.

Kırklareli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Şube Müdürlüğünde: Ağaçlandırma mühendislikleri Kırklareli ve Lüleburgaz'da bulunmakla birlikte, uzun yıllardan beri bu mühendislikler görev yapmış ve yeni yapılanmada da aynen korunmuştur. Kırklareli ilinde ağaçlandırma etkinliklerine 1962 yılında başlanmıştır. 1962 yılından 2002 yılı sonuna kadar toplam 28.122 ha ağaçlandırma çalışması yapıldığı görülmektedir. Birebir yapılan görüşmelerde, Kırklareli ilinde özellikle 1980'li yıllarda yoğun bir şekilde ağaçlandırma etkinliği yürütüldüğü ve çalışmaların askeri birliklerle koordineli bir şekilde yapıldığı, bunun sonucunda büyük miktar ağaçlandırmalara ulaşıldığı belirtilmiştir. Kırklareli Ağaçlandırma Şube Müdürlüğünün 15.276,5 ha olan potansiyel ağaçlandırma alanı bulunmaktadır. Kırklareli ilindeki ağaçlandırma çalışmalarının devlet ve özel sektör toplamı 28.321,6 ha olmaktadır. Özel ağaçlandırmaların tüm

ağaçlandırmalar içindeki oranı yaklaşık %1 olmakta ve bu oran yapılan tüm yönetmelik ve teşvik çalışmalarına karşın yörede özel ağaçlandırmaların istenilen düzeye gelmediğini göstermektedir.

Tekirdağ Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Şube Müdürlüğünde: Tekirdağ ilinde 2003 yılında Bakanlık Bölge Müdürlüklerinin kapatılıp yerlerine İl Çevre ve Orman Müdürlüklerinin kurulması ile birlikte bu il müdürlüğü bünyesinde Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü, ORKÖY ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü olarak tek şube müdürlüğü şeklinde örgütlenmiştir. Adı geçen şube müdürlüğünün genel alanı; 580.000 ha olup, bu alanın 78.000 ha'ı ormanlık alandır. Ağaçlandırmaya ayrılan alan miktarı; 27.000 ha olup bunun 8.800 ha'ı projelendirilmiş, 8.200 ha'ı ağaçlandırılmış ve geriye potansiyel alan olarak 10.000 ha kalmıştır. Burada; günümüzdeki ağaçlandırma çalışmalarının işleyişini belirtmek için Tekirdağ Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Şube Müdürlüğünün bir yıllık ağaçlandırma programını örnek olması açısından ele almak uygun olacaktır. Belirtilen Ağaçlandırma Şube Müdürlüğünün 2003 yılı yatırım programında, genel bütçeden 512 ha ağaçlandırma tesisi, 1.300 ha mevcut ağaçlandırma alanlarında bakım programa alınmıştır. 2003 yılı içersinde genel bütçeden; 35 ha ağaçlandırma gerçekleştirilirken, 1.254 ha alanda bakım çalışması uygulanmıştır.

4.2 Ağaçlandırma Öncesinde ve Sırasında Karşılaşılan Sorunlar

Ağaçlandırmada karşılaşılan sorunlar, ağaçlandırma gerçekleşmeden önce ve uygulama sırasında olmak üzere iki alt başlık altında incelenmiştir. Öncelikle belirtilmesi gereken Bölge Müdürlüğü düzeyinde ankete katılanların 34'ü (%66,7) sorun olduğunu, 17'si (%33,3) ise sorun olmadığını belirtmiştir. Ağaçlandırma öncesi ve sırasında karşılaşılan sorunların türlerini alanda sorun olduğunu düşünen 34 kişi cevaplamıştır.

Ağaçlandırma öncesi karşılaşılan sorunlara bakıldığında; %25 mülkiyet sorunu %20 halkın ağaçlandırmaya olumsuz yaklaşımı ve yine aynı oranda kadastro sorunu görülmektedir. Daha sonra %11,3 amaç belirleme, %6,3 finansal yetersizlik, %5 arazi şartlarının zorluğu, işgücü temini ve alan bulunamaması ve %2,5 verim hesaplamamasının iyi planlanmaması şeklinde sıralanmaktadır.

İkinci aşamada ağaçlandırma sırasında karşılaşılan sorunları belirlemek amacı ile cevap verenlerin değerlendirmelerine bakıldığında; yüzde değerleri olarak; koordinasyon sorunu %26,4; finansal sorunlar %17, teknik eleman yetersizliği %17; tür seçimi %15,1; örgütten kaynaklanan sorunlar %11,3; fidan temini %9,4 ve diğer sorunlar %3,8 olarak görülmektedir. Burada Bölge Müdürlüğü'nde bir koordinasyon sorunu yaşandığı söylenebilir.

Ağaçlandırma süreci boyunca; yetki, sorumluluk ve koruma açısından da sorunlar çıkabileceği varsayılmıştır. Yetki ve sorumluluk açısından katılımcıların yarısı bu yönde bir sorun olduğunu düşünürken diğer yarısı bu yönde bir sorun görmemektedir.

Araştırma alanında koruma açısından ortaya çıkan sorunlara bakıldığında; %47,1 ile hayvancılık (otlatma vb) en önemli sorun olarak görülmektedir. Daha sonra %33,3 ile personel yetersizliği, %15,7 ile mülkiyet ve %3,9 alanların birbirine uzaklığı olarak saptanmıştır.

Buradan anlaşılacağı gibi ağaçlandırma alanlarının korunmasında; en büyük engeller otlatma riski olan, mülkiyet problemi aşılamamış, koordinasyon eksikliği giderilememiş alanlar olarak görülmektedir. Diğer yandan, orman içi veya orman dışı alanlarda genel olarak yetki sorumluluk açısından bir problemin yaşanmadığı görülmektedir. Bununla birlikte yapılan görüşmelerde, OGM mühendisleri; ağaçlandırma etkinliklerinin kendi kurumları tarafından yürütülmesi gerekliliğini vurgulamışlardır.

Yukarıda belirtilen sorunlarla bağlantılı olarak ortaya çıkan bir diğer önemli nokta hangi alanların öncelikli ağaçlandırılacağı konusudur. Daha önce belirtildiği gibi, araştırma alanında

özellikle mülkiyet sorununun çözülememesi ve arazinin rantının yüksek olması gibi olumsuzlukların önüne geçebilmek için; alan önceliğinin belirlenmesi büyük önem kazanmaktadır. Gerçekleştirilen anket çalışmasında da katılımcıların %47'si bu önemi göstermiştir. Yangın alanları dışında hangi alanların öncelik kazandığına bakıldığında katılımcıların: %21,7'si yöre halkının talep ettiği alanları, %16,9'u mülkiyet sorunu olmayan alanları ve %14,4'ü de sosyal baskı olmayan alanları öncelikli alan olarak belirtmektedir. Burada görülen bir gerçek de halkın talebi ve ağaçlandırma ile ilgili tutum ve davranışı gerek ağaçlandırma öncesinde gerekse de ağaçlandırma sonrasında, ağaçlandırmaların amacının ve başarısının ölçüsü olduğudur.

4.3 Ağaçlandırmaların Başarısı, Etkileyen Faktörler ve Etki Türleri

Ağaçlandırmalarda her şeyden önce amacın iyi belirlenmesi ve o amaç doğrultusunda hareket edilmesi gerektiği ağaçlandırmada bir kural olarak bilinmektedir. İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü sınırlarında amaç tespiti açısından bir sorun yaşanmamakla birlikte, belirlenen amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen ağaçlandırmaların başarısı değerlendirildiğinde; ankete katılan 51 bireyden 29'u (%56,9) başarılı, 15'i (%29,4) kısmen başarılı, 6'sı (%11,8) kısmen başarısız ve 1'i (%1,9) başarısız bulunmaktadır. Araştırma alanındaki ağaçlandırma alanlarının ve yeni orman alanlarının yakın geçmişte oluşturulması, OGM ve AGM personeli tarafından başarılı bulunmasında büyük önem taşımaktadır.

Daha önce değinildiği gibi ağaçlandırma etkinlikleri büyük alanlarda AGM tarafından yapılırken, orman içinde ve parçalı durumdaki alanlarda ise öncelikle OGM tarafından da yapılmaktadır. Bu noktada, etkinliklerin aksamadan yürütülmesi önem kazanmaktadır. Ancak uygulamada görüldüğü üzere, etkinlikler çeşitli olumsuz nedenlerden dolayı aksamaktadır. Ağaçlandırma etkinliklerinin etkin ve başarılı bir şekilde yürütülmesini engelleyen nedenler; elemanların sık sık yer değiştirmesi: %18,1; ağaçlandırma etkinliklerine ayrılan finansal kaynağın yetersizliği: %18,1; teknik eleman eksikliği: %15,5; ağaçlandırma etkinliklerinin yürütülmesinde ortaya çıkan koordinasyon eksikliği: %15,5; bürokratik engeller: %14,7; ağaçlandırma mevzuatından kaynaklanan eksiklikler: %11,2 ve ormancılık örgütlerinin aşırı merkeziyetçi olması: %6,9 olarak görülmektedir.

Aynı şekilde ağaçlandırmada çalışma koşullarını etkileyen faktörlerin, özellikle insan kaynakları yönetimi ile ilgili sorunların irdelenmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan çalışma koşullarını etkileyen faktörler genel olarak; siyasiler, üst düzey bürokratlar, sivil toplum örgütleri ve orman köylüleri olarak sınıflandırılmıştır. Burada amaç, ağaçlandırma etkinliklerini olumsuz etkileyebilecek öncelikli baskı türlerini ve etkinlik düzeyini belirlemektir. Çalışma koşullarını etkileyen olumsuz etkenlerden siyasileri, OGM ve AGM Mühendislerinin %50'si 1.sırada, %44'ü 2.sırada, %4'ü üçüncü sırada ve %2'si dördüncü sırada yer vermiş, orman köylüsü kaynaklı baskıları %46'sı birinci, %14'ü ikinci, %24'ü üçüncü ve %16'sı dördüncü sırada değerlendirmiş, üst düzey bürokratlardan kaynaklanan baskıları %2'si birinci, %32'si ikinci, %38'i üçüncü ve %28'i dördüncü sırada ifade etmiş, sivil toplum örgütlerinden kaynaklan baskılara birinci sırada yer verenler %2, ikinci sırada %10, üçüncü sırada %34 ve dördüncü sırada yer verenler %54 olmuştur. Görüleceği üzere, çalışmaların etkin ve tutarlı sürdürülmesini etkileyen en önemli faktör siyasiler olmaktadır.

4.4 Ağaçlandırmada Finansman, Mevzuat ve Eğitim

Ülkemizde zaman zaman yaşanan ekonomik darboğazlar ve kriz ortamları, kamu sektöründeki bir çok alanda olduğu gibi ormancılık alanında da yatırım yapılmasını zorlaştırmakta ve engellemektedir. Ağaçlandırma etkinliklerinde görev yapan özellikle AGM ve OGM

örgütlerinin de finansal sorunlar yaşayacağı varsayılarak, bu yöndeki düşüncelerin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, ağaçlandırmaya ayrılan finansmanın yeterlilik düzeyine katılımcıların; %37,3'ü büyük ölçüde yeterli, %35,6'sı kısmen yeterli, %23,5'i kesinlikle yetersiz ve %3,9'u da tamamıyla yeterli görmektedir. Sonuçlardan anlaşıldığı kadarıyla ağaçlandırmada finansman sorunu yaşanmadığı görülmektedir. Ancak finansal kaynağın yeterli görülmesine karşın, ağaçlandırma hızının istenen düzeyde olmaması nedeniyle, kaynakların yeterince verimli kullanılmadığı söylenebilir.

Ağaçlandırmada özel sektörün katılımını ve orman varlığını ağaçlandırmalarla arttırmak amacıyla, 6831 Sayılı Orman Kanununun 57. maddesine dayanılarak 1986 yılında "Ağaçlandırma Yönetmeliği" yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğin İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü düzeyindeki etkilerini belirlemek amaçlı soruya alınan cevaplar değerlendirildiğinde; %34,8'i ağaçlandırma alanı artışını, %28,3'ü fark etmediğini, %23,9'u ormanların amaç dışı kullanımının arttığını ve %13'ü de orman işgal suçlarının arttığı yönünde olduğu görülmektedir. Varılan sonuçlar ışığında; yönetmeliğin olumlu yönlerinin olumsuz yönlerinden fazla olduğunu göstermekte ancak istenilen düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki soru kapsamında; ağaçlandırma konusunda, bugün geçerli olan mevzuatın ihtiyaçları karşılama ve yeterliliğine yönelik görüşlere bakıldığında; %40 yetersiz, %34 yeterli bulmakla birlikte %26 mevzuat konusunda kararsız kalmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre bugünkü ağaçlandırma mevzuatının, ağaçlandırma etkinliklerinin yürütülmesinde yeterli görülmediği söylenebilir.

Öte yandan ağaçlandırmaların artırılmasında, mevzuat düzenlemeleriyle başarıya ulaşabilmesi mümkünken, bunu eğitim ve bilgilendirme faaliyetleriyle de desteklemek gerekliliği olduğu bilinmektedir. Çünkü personelin gelişmelerden ve düzenlemelerden haberdar edilmesi işlerin düzenli ve verimli yürütülmesi açısından önemli sayılmaktadır. Bu amaçla; ağaçlandırma etkinliklerinin yürütülmesinde teknik personele yönelik eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Örgüt içinde ağaçlandırma konusunda eğitimi yeterli görenler %14 oranında kalırken, %58'i yetersiz ve %28'i de orta düzeyde olduğunu belirtmektedir. Ağaçlandırma etkinliklerinde eğitim ile bağlantılı olarak bilgilendirme çalışmalarının yeterlilik düzeyinin de bilinmesi, örgütlerin gelişmeye verdiği dikkati göstermesi açısından önemli görülmüştür. Bu da örgütlerin, son yıllarda büyük önem taşıdığı kabul edilen eğitime ve bilgilendirmeye yeterli önemi vermediğini göstermektedir.

4.5 Özel Ağaçlandırma Etkinliklerinin Ağaçlandırmadaki Yeri, Önemi ve Etkileri

Özel ağaçlandırma etkinlikleri orman ağacı sayılan türlerle yapılabildiği gibi orman ağacı sayılmayan türlerle de yapılmaktadır. Gelecekte özellikle orman ağacı sayılmayan türlerle Bölge Müdürlüğü devlet ormanlarında veya hazineye ait arazilerde, özel ağaçlandırmaların mülkiyet sorunu yaratacağını düşünenlerin oranı %57,1, orman sınırlarının daralacağını düşünenler %20,5 ve başkaca sorunların oluşacağını düşünenler ise %22,4 düzeyindedir. Varılan sonuçlara göre; Bölge Müdürlüğünde orman ağacı sayılmayan türlerle özel ağaçlandırma yapılmasının özellikle kent merkezlerinde mülkiyet sorunu yaratacağı yönündedir.

Özel ağaçlandırmaların, ağaçlandırma etkinliklerinde olumlu ve olumsuz bazı sonuçlar oluşturabileceği varsayılmıştır. Bu amaçla olumlu etkiler; idare üzerindeki yükün azalması, orman alanı miktarının artması ve girişimcilerin nitelikleri şeklinde sınıflandırılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda; alınan cevapların %41,8'i orman alanının artması, %28,9'u işlendirme, %17,9'u idare üzerindeki yükün azalması ve %10,4'ü de girişimcilerin nitelikleri (ağaçlandırmaya bakışı, ağaçlandırma yapma amacı, yeterli bilgi ve teknik eleman vb) şeklindedir.

İkinci olarak yeni düzenlemeler ve teşvikler doğrultusunda, özel ağaçlandırmaların ne gibi olumsuzluklar taşıdığı belirlenmeye çalışılmıştır. Özel ağaçlandırmalarda karşılaşılan olumsuzluklar; yapılan ağaçlandırmaların ekonomik katkı sağlayamaması, amaç çeşitliliği taşınamaması, yasal sorunlara yol açması ve belirli alanlarda yoğunlaşması olarak sınıflandırılmıştır. Bu olumsuz etkilerin etkinlik düzeyine baktığımızda %35,6 ekonomik katkı sağlayamaması, %32,2 amaç çeşitliliği taşınamaması, %27,1 yasal sorunlara yol açması ve %5,1 belirli alanlarda yoğunlaşması olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan özel ağaçlandırmalarda, ekonomik ve sosyal politikalar açısından bir öncelik belirlenmesi ve bu önceliğin kime verileceği konusu da önem taşımaktadır. İstanbul Orman Bölge Müdürlüğünde, özel ağaçlandırma etkinliklerinde bu açıdan önceliğin kim ya da kimlere verilmesine ilişkin sorulara katılımcıların; %50'si köy tüzel kişiliklerine, %16,7'si özel şirketlere, %15,2'si kamu tüzel kişiliklerine, %9,1'i köy kooperatiflerine ve yine %9,1'i gerçek kişilere verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Burada alınan sonuçlara bakıldığında, büyük bir çoğunluğun özel ağaçlandırma etkinliklerinin köy tüzel kişiliklerince yapılmasını istediği görülmektedir. Ancak uygulamada bu yöndeki eğilimlerin gerçekleşmediği tespit edilmiştir.

Özel ağaçlandırmalarla ilgili bazı olumsuzluklara karşın, başta İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü olmak üzere ülke genelinde teşvik edilip edilmemesine yönelik OGM ve AGM çalışanlarının ne düşündüğüne bakıldığında; %60,8'i teşvik edilmesi gerektiğini, %29,4'ü bu konuda kararsız kaldığını ve %9,8'i de teşvik edilmemesi gerektiğini düşünmektedir.

Ağaçlandırma etkinliklerine gereken önemin verilmesi, özel ağaçlandırmaların denetiminde yeni yollar geliştirilmesi ve sivil toplum örgütleriyle koordinasyonun sağlanması konuları anket soruları dışında belirtilen diğer önemli noktalaradır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

İstanbul Orman Bölge Müdürlüğünde AGM ve OGM mühendislikleri tarafından yürütülen ağaçlandırma etkinliklerine yönelik sorunlar; mülkiyet ve koruma, örgütten kaynaklanan, ağaçlandırma amacı ve tür seçimi, özel ağaçlandırmalar ve finansman konularında karşılaşılan sorunlar olarak başlıklar halinde ele alınmıştır. Bunu izleyen bölümlerde, belirlenen sorunlara ilişkin olarak ormancılık politikası yönünden çözüm önerileri getirilmiştir.

5.1 Sorunlar

5.1.1 Mülkiyet ve Koruma Sorunu

Türkiye ormanlarının bugüne kadar ancak 2/3'ünün orman kadastro yapılabildiği durumdadır. 2003 yılı itibarıyla, ormancılık etkinlikleri açısından halkla devleti karşı karşıya getiren orman davalarının yaklaşık 200.000 civarında olduğu belirtilmektedir (ANONİM 2004).

Kadastro sorununun çözülmemiş olması nedeniyle, mülkiyette yaşanan sorunlar, sadece İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü açısından değil ülkemiz ormancılığı açısından da büyük sıkıntılara yol açmaktadır.

Araştırma süresince elde edilen verilere göre, çalışma alanında yaklaşık 90.000 Ha ağaçlandırılacak alan bulunduğu hesaplanmıştır. Bu alanların yaklaşık yarısında mülkiyet sorunu olduğu belirlenmiş, ancak yıllardır bu sorunun çözümüne ilişkin bir yaklaşım getirilmemesi sorunun her geçen gün büyümesine yol açmıştır.

Adı geçen Bölge Müdürlüğünde özellikle orman dışı alanlarda ağaçlandırma yapabilmek güçleşmiştir. Bunun nedeni; arazinin değerli olması ve ağaçlandırma yolu ile orman oluşturmak yerine bu alanların her türlü yapılaşmaya açılarak değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Mülkiyet konusunda yaşanan sorunlar, özellikle İstanbul ilinin Anadolu yakasında yoğunlaşmaktadır. Bunu oluşturan nedenlerin başında; daha önce belirtildiği gibi İstanbul ilinde arazi rantının yüksek olması gelmektedir. Ağaçlandırılacak alanların özellikle yeni yerleşim alanı yaratma ve kamu yararı için kurum ya da kuruluşlara verilmesi veya bazı kişilerce yasal olmayan yollarla ele geçirilmesinin önüne geçilememektedir.

Potansiyel ağaçlandırma alanlarının kadastro ve mülkiyet konusunun halledilmemesi, korumaya ilişkin sorunların da ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu durum, özellikle Kırklareli ve İstanbul illerinde, ağaçlandırma alanlarını çevreleyen tel örgülerin, hatta bazı alanlarda fidanların bile sökülmesiyle sonuçlanmaktadır. Ayrıca yöre halkının ağaçlandırılmasını istemediği alanlarda da mekanik zararların yanında sosyal ve siyasi darboğazların da olduğu görülmektedir. Ayrıca hayvancılık etkinliğinin alanların korunmasına yönelik bir sorun oluşturması, özellikle verimli mera alanlarının azalması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Tekirdağ ve İstanbul illerinde hayvancılığın yoğun bir şekilde yapılmadığı, ancak Kırklareli ilinde koruma açısından bu sorunun önüne geçilemediği görülmektedir.

5.1.2 Organizasyon İle İlgili Sorunlar

Araştırma konusu ağaçlandırmaya ilişkin sorunlardan biri de organizasyon ile ilgili sorunlardır. Ağaçlandırmada organizasyonla ilgili sorunların başında, ağaçlandırma etkinliklerinin kimler tarafından ve ne gibi temellere dayanarak yürütüleceği konusudur. Günümüze kadar ağaçlandırma etkinlikleri önce OGM tarafından yürütülmüş, daha sonra 1969 yılından itibaren AGM tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Bu konu da temelde bir sorun olarak görülmemekle birlikte, örgütlerin ağaçlandırmaya yaklaşımları açısından farklar olduğu görülmektedir.

Genel kısımlarda değinildiği gibi, ağaçlandırmalar genel olarak orman içi ve orman dışı ağaçlandırmalar olarak yürütülmektedir. Buna bir de ülkemizde yapay gençleştirmelerin eklendiğini belirtmiştik. Orman içi ve dışı ağaçlandırmalar, AGM tarafından yürütülürken, yapay gençleştirme çalışmaları çoğunlukta OGM tarafından yürütülmektedir. Burada, alan bakımından bir sınırlama olmadığı gibi, teoride ortaya çıkan sorun, uygulamada da kimin, hangi alanı, nasıl, ne zaman ve ne biçimde ağaçlandıracağı ile yetki-sorumluluğun kime ait olacağı noktalarında ortaya çıktığı yapılan ankette belirlenmiştir.

Bunun yanı sıra örgüt yapısında yapılan kısa süreli değişiklikler ve personelin sık sık yer değiştirmesi yine organizasyon sorunlarındandır. Bu nedenle ağaçlandırma sırasında ortaya çıkan sorunlardan biri de örgütten ve örgütün işleyişinden kaynaklanan sorunlar olarak değerlendirilmiştir. Aynı şekilde ağaçlandırma örgütünde çalışan teknik personelin sayıca eksikliği de ağaçlandırma etkinliklerinin verimli ve denetimli yürütülmesini engellemektedir.

Özellikle İstanbul ve Kırklareli illerinde ağaçlandırma etkinliklerinin yürütülmesinde, organizasyon ve yanlış personel politikalarından kaynaklanan sorunlardan dolayı ağaçlandırma etkinliklerine gereken önem verilememektedir. Teknik personelin çalışmaları değerlendirilmeden, siyasi bazı kararlarla verimli ve çalışma azmi olan kişiler mesleğe küstürülmektedir. Bu da ağaçlandırma örgütünün siyasi baskılardan korunmadığını ve örgüt yapısının şekillenmesinde, kıdem ve liyakatin değil, siyasi tercihlerin dikkate alındığını göstermektedir.

Yine Bölge Müdürlüğü de dahil olmak üzere, gerçekleştirilen ağaçlandırma etkinliklerinde, karar alma aşamasından uygulama aşamasına kadar geçen süreçte yörenin talep ve önerilerine önem verilemediği, alanların korunması aşamasında ise halkın katılımının beklendiği

görülmektedir. Bu konuda AGM ve OGM örgütlerinin halkla ilişkiler çalışmalarında eksiklikleri olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan ağaçlandırma etkinliklerinin yürütülmesinde organizasyon açısından bir dağınıklık göze çarpmaktadır. Bu bakımdan benzer amaçlı ağaçlandırmalar farklı örgütler tarafından yapılmakta, bu da emek ve zaman israfına yol açmaktadır. Dolayısıyla bu durumda örgüt içi ve örgütler arası eşgüdüm sorunu oluşmakta, bunu önlemeye yönelik bir çalışma da yürütülmektedir. Bu konuda Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanununun uygulanmasında görülen yetersizlik yukarıda belirtilen düşünceleri doğrulamaktadır.

5.1.3 Ağaçlandırma Amacı ve Tür Seçimi İle İlgili Sorunlar

Bilindiği üzere ağaçlandırma etkinlikleri büyük yatırım bütçesi ve aynı zamanda uzun uğraşlar gerektiren girişimlerdendir. Bölge Müdürlüğü sınırlarında ve ülke genelinde ağaçlandırma amacı belirleme ve tür seçiminde geçmişte yanlışlar yapıldığı görülmektedir. Bugün için ortaya çıkan sorunlardan ders alınmadan yapılan yeni ağaçlandırmalarda da gelecekte sorunlar yaşanacağı bir gerçektir.

Adı geçen Bölge Müdürlüğünde gerçekleştirilen ağaçlandırmalar, başarılı olarak değerlendirilmekle beraber, izlenen ağaçlandırma politikalarındaki tutarsızlıklar, ağaçlandırma amacının yörenin ihtiyaçlarına uygun şekilde belirlenmemesi ve tür seçiminde ağırlıklı olarak ibrelî türlerin seçilmesi çoğu alanda başarısızlıklara ve sorunlara yol açmıştır.

Gerçekten çalışma sırasında yapılan görüşmelerde, Bölge Müdürlüğünde ağaçlandırma konusunda ilk yıllarda tür seçimi konularına pek önem verilmediği, alanların bir an önce tür ayırımı yapılmadan ağaçlandırılması yoluna gidildiği belirtilmiştir. Burada halkın, ibrelî türlerden oluşmayan orman alanlarını, orman saymadığı bu yüzden de bu alanları istediği gibi kullanma eğiliminde olduğu gerçeğinin etkili olduğu bildirilmiştir. Daha sonraki yıllarda, yapacak odun talebinin artması, bunun yanında rekreasyon, erozyon kontrolü ve hidrolojik amaçlı ağaçlandırmaların öneminin artması ile amaç çeşitliliği yaratılmış, ancak bu sırada tür denemeleri yapılmadan büyük alanlarda ağaçlandırmalara gidilmesi günümüzde sorunlara yol açmıştır. Belirtilen hataların yapılması nedeniyle günümüzde; özellikle böcek arızaları, kurumalar ve yangın gibi tehlikelerle karşılaşmış ancak yakın geçmişe kadar hataların düzeltilmesi yönünde adımlar atılmamıştır.

Diğer yandan, özellikle orman içi ve kenarı alanlarda, orman ağacı sayılmayan türlerle yapılacak ağaçlandırmaların başta mülkiyet olmak üzere, orman sınırlarının daralması vb sorunlara yol açacağı düşünülmektedir. Anket sonucuna göre de örgüt içinde, orman ağacı sayılmayan türlerle ağaçlandırma yapılmasına olumlu bakılmamaktadır.

5.1.4 Özel Ağaçlandırmalarla İlgili Sorunlar

Ülkemizde, Orman Yasasında yapılan değişiklik ve Ağaçlandırma Yönetmeliğinin 1986 yılında yayınlanmasıyla birlikte başlayan özel ağaçlandırma etkinliklerine, hem AGM hem de OGM örgütü çalışanları tarafından olumlu bakıldığı çalışmada tespit edilmiştir. Ancak bunun yanında özel ağaçlandırmaların kontrol edilmesi ve kuruluş amacı doğrultusunda işletilip işletilmediği iki örgüt açısından da sorunlar yaratmaktadır.

Orman varlığının özel ağaçlandırmalarla artırılması için pek çok mevzuat hazırlanmasına karşın istenilen amaca henüz ulaşamadığı görülmektedir. Gerçek girişimcilerin ağaçlandırmada öncelikle büyük kentlerde orman içi ve kenarı alanları tercih etmeleri, ormancılık örgütü açısından sorun olarak görülmektedir. Bu sorunun temelinde, daha önce yaşanan deneyimlere dayanılarak alanları sahiplenme ve yapılaşma riskinin yattığı konusudur.

Yukarıda belirtildiği gibi özel ağaçlandırma etkinliklerinin, araştırma alanını kapsayan illerde yoğun bir şekilde yürütüldüğü tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen bu özel ağaçlandırmaların, Bölge Müdürlüğü'nün orman alanı miktarını arttırdığı ve işlendirme yarattığı değerlendirmeleri yapılmakla birlikte hedeflerin çok altında kaldığı görülmektedir.

Yine özel ağaçlandırmalarda, önceliğin köy tüzel kişiliklerine verilmesi gerekliliği çalışmamızda önemle belirtilen bir diğer nokta olmakla birlikte uygulamada bu düşüncenin uygulamaya konulmadığı görülmektedir. Oysa mevcut mevzuat ve finansal düzenlemeler gereği, orman köylerinin uygun bozuk orman alanları, hazine arazileri veya kendi arazileri üzerinde ağaçlandırma yapma ve bu orman ürünlerinden faydalanma hakkına sahip oldukları belirtilmektedir.

5.1.5 Finansal Sorunlar

Ağaçlandırma etkinlikleri uzun süreli işlerden oldukları için finansal açıdan da büyük sorumluluklar getirmektedir. Bununla birlikte, ağaçlandırma fon yönetmeliğinin yerine getirilen özel ödeneğin fondan bir farkı olmadığı, ancak karar verme yetkisinin merkeze alınmasının sıkıntılarının yaşandığı görülmektedir.

Öte yandan ağaçlandırma maliyetlerinin düşürülmesi ve daha verimli çalışma imkanları yaratılması açısından çeşitli mekanizasyon teknikleri kullanılması, insan emeğinin yerini alarak işlendirme imkanlarını azaltmakta ve sosyal politikalar açısından sorunlar oluşturabilmektedir. Ülke düzeyinde benimsenen ağaçlandırma politikalarında bu sosyal politikaların dikkate alınmadığı veya çok önemsenmediği izlenmektedir. Bu yöndeki politikalar, ileride işlendirme açısından sorunlar oluşturabilecektir.

Diğer yandan AGM örgütü açısından, ağaçlandırmada finansman konusunda bir sıkıntı yaşanmıyor olması gelecekte yaşanmayacağı anlamına gelmemelidir. Finansman bulunması konusunda yaşanmayan sorunun, finansmanın kullanılması aşamasında yaşandığı görülmektedir. Orman işletme müdürlüklerinde ise finansman konusu farklılık taşımaktadır. Ağaçlandırma etkinlikleri küçük alanlarda yapılmakla birlikte, taahhüt sistemi ile yürütülmekte ancak yeterli kaynak ayrılmamasından dolayı etkinlikler artırılmamaktadır. Ayrıca teknik imkanların OGM örgütünde daha fazla olmasına karşın ağaçlandırma etkinliklerine gereken önemin verilmemesi bir başka sorun olarak görülmektedir.

5.2 ÖNERİLER

5.2.1 Mülkiyet ve Koruma İle İlgili Öneriler

Orman içi ve dışı alanlardaki ağaçlandırma etkinliklerinin sürekliliği ve başarısı için; ağaçlandırılacak alanların mülkiyet durumları kesinlikle belli olmalı ve bu alanlar çeşitli dış faktörlerin etkilerinden korunmalıdır.

Orman içi ağaçlandırmalarda mülkiyet iddialarının önüne geçebilmek için, öncelikle orman sınırlarının belirlenmesi ve sahiplerinin tapuda tescil edilmesi gerekmektedir. Yine orman dışı alanlarda ağaçlandırma yapabilmek için araştırma alanı başta olmak üzere, ülke genelinde mülkiyet ve kadastro çalışmalarının en kısa zamanda tamamlanması gerekmektedir. Bu çalışmalar sırasında, devlete, gerçek ve tüzel kişilere ait alanlar belirlenmeli ve ağaçlandırmalara bu işler bitirildikten sonra başlanmalıdır.

Mülkiyet sorununun çözümüne ilişkin bugün yararlanılan hava fotoğraflarına ek olarak, uydu görüntüleri ve bilgisayar tabanlı programların kullanımı ile çalışmalar hızlandırılmalıdır.

Mülkiyet ve koruma sorununun çözümüne yönelik bir diğer öneri, ağaçlandırma konusunda yayınlanan yönetmelik ve tüzüklere, yaptırımı arttırıcı maddelerin eklenmesidir. Bu amaçla, özellikle ağaçlandırma örgütünün taşra birimlerinde çalışan ağaçlandırma mühendislerine yönelik bir takım örgüt içi çalışmalar yürütülebilir.

5.2.2 Organizasyon İle İlgili Öneriler

Ağaçlandırmada organizasyon ile ilgili öneriler, iki bölümde değerlendirilebilir. Bunlardan birincisi, organizasyon yapısıyla ilgili, diğeri ağaçlandırma etkinliklerinin yürütülmesinde organizasyonun etkisi ile ilgili önerilerdir. Organizasyonla ilgili öneriler İstanbul Orman Bölge Müdürlüğünden çok genele yönelik olacaktır. Çünkü örgüt yapısı, politikalar ve örgütün işleyişi bölgeden bölgeye değişmemektedir.

Ağaçlandırma etkinliklerinin yürütülmesinde görevli olan ağaçlandırma örgütünün, yıllardan beri bir organizasyon eksikliği yaşadığı bilinmektedir. Günümüze kadar örgüt yapısında çeşitli düzenlemeler yapılmasına karşın ideal örgüt yapısı bir türlü belirlenememiş görülmektedir.

Genel kısımlar bölümünde belirtildiği gibi bakanlık bölge müdürlükleri kapatılmış, yerlerine İl Çevre ve Orman Müdürlükleri getirilmiş, bakanlığa bağlı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü örgüt yapısı da bu yapılanma içerisinde yeniden şekillenmiştir. Ancak her yeni örgütlenmede olduğu gibi, bu örgütlenmede de sıkıntılar yaşanacağı düşünülmektedir. Belirli bir geçiş dönemi sağlanmadan alınan kararların, geçmişte olduğu gibi gelecekte de yaratacağı sakıncaların iyi hesaplanması gerekmektedir. Bundan dolayı örgüt yapısında, kısa süreli değişikliklerden kaçınılmalı ve yeni örgütlenme için belirli bir geçiş dönemi tanınmalıdır.

Ayrıca ağaçlandırma öncesi ortaya çıkan mülkiyet sorununun çözümüne de temel oluşturması açısından; orman kadastro ile tapu kadastro çalışmalarının birlikte yürütülebilmesi amacıyla, Çevre ve Orman Bakanlığı veya başka bir bakanlık bünyesinde yeni bir eşgüdüm birimi oluşturulması sağlanabilir. Böylece mülkiyete ilişkin çalışmalar tek birimde toplanarak, daha hızlı ve verimli çalışmalar yapılması imkanı sağlanmış olur.

Yine konuyla bağlantılı olarak, kurum içi ve kurumlar arası eşgüdüm sorununun çözümüne ilişkin; orman içi veya dışı, parçalı veya blok alanlara yönelik ağaçlandırma etkinliklerinin tek bir örgüt çatısında toplanması sağlanabilir. Böylece hem eşgüdüm sorununun hem de yetki-sorumluluk açısından ortaya çıkan sorunların önüne geçilmiş olunabilir. Diğer yandan sivil toplum kuruluşları, tüzel kişilikler ve gerçek kişilerle eşgüdüm sağlayacak, taşra örgütlerinde bir halkla ilişkiler birimi kurulmalıdır.

5.2.3 Ağaçlandırma Amacı ve Tür Seçimi İle İlgili Öneriler

Ülkemizde izlenecek ağaçlandırma politikalarının, ülkenin doğal, ekonomik, sosyal ve kültürel koşullarına bağlı olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla ağaçlandırma politikalarının, ağaçlandırma etkinliklerine yön verebilmesi için amaç tespiti ve tür seçiminde alınan kararların doğru olması gereklidir.

Bu konuda ülke genelinde belirlenen politikalar çerçevesinde, bölgelere uygun uzun süreli ve devamlılık gösteren hedef ve politikalar oluşturulmalıdır. Bu amaçla, İstanbul Orman Bölge Müdürlüğünde, ağaçlandırma amacının belirlenmesinde yapılan yanlışlıkların gelecek yıllarda tekrarlanmaması için, toprak yapısı, ekolojik istekler, iklim şartları, yörenin odun hammaddesi ihtiyaçları ve tamamlayıcı unsur olarak sosyal koşulların gereksinimleri dikkate alınıp gelecek yıllardaki ihtiyaçları karşılayacak şekilde düşünülmesi ve planlanması gerekliliği belirtilmelidir.

Ağaçlandırma planlarında amacın açık, anlaşılır ve kişisel kararlara meydan vermeyecek kadar ayrıntılı olmalıdır. Böylece uygulayıcılara da çalışmalarında kolaylık sağlanmış olacaktır. Diğer yandan tür seçiminde yaşanan sorunları önleyebilmek için; küçük alanlarda tür denemeleri yapılmalı, yörenin ekolojik isteklerine uyan türlerle ağaçlandırmalar başlatılmalıdır. Bunu yanında yörenin gelecekte oluşacak orman ürünleri ihtiyaçlarını karşılayacak türlere ağırlık verilmesi ancak tek tür ağaçlandırmalarından kaçınılması gerekmektedir.

Gelecekte oluşacak rekreasyon alanı ihtiyaçları da dikkate alınarak amaç tespiti yapılmasına özen gösterilmelidir. Ülkemizde de uygulama alanı bulan “Kent Ormanı” projelerinin desteklenmesi, özellikle İstanbul ve Tekirdağ illerinde büyük önem taşımaktadır. Kırklareli ilinde de organize sanayi bölgesinin kurulmasından sonra kent merkezinin nüfusunun artacağı düşünüldükçe burada da Kent Ormanı projelerinin şimdiden hesaplanması ve planlanması düşünülmelidir.

5.2.4 Özel Ağaçlandırmalarla İlgili Öneriler

Arazi sınıflandırması ve mülkiyet çalışmalarının bitirilmesinin, araştırma alanında ve dolayısıyla ülkemiz ormancılığının ilerlemesinde büyük bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Bunun yanında gerek ülkemizde gerekse çalışma alanında arazi sahiplerinin belirlenmesi tarım, orman ve yerleşim alanlarının kesin çizgilerle birbirinden ayrılması, özel ağaçlandırmaya konu olacak alanların belirlenmesine ve bu yönlü etkinliklerin hızının artmasına yol açabilir.

İstanbul Orman Bölge Müdürlüğünde, gerçek kişi ve kuruluşlara ait olup, alınan yanlış kararlar sonucunda bozulan ve daha önce orman yapısında bulunan alanların da özel ağaçlandırmalarla, tekrar orman niteliğine kavuşturulmalıdır. Bu ve benzeri alanlarda, özellikle hızlı gelişen türlerle yapılacak ağaçlandırmalar, kısa zamanda maddi yönden gelir sağlanmasıyla özel sektörün ağaçlandırmaya ilgi duymasını sağlayabilir.

Hızlı gelişen türlerden sadece kavak ağaçlandırmalarının bölge genelinde kullanıldığı ve özellikle Kırklareli ve Tekirdağ illerinde Kavak ağacının tarım alanlarına dikilmesiyle bir nevi orman tarımı çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Ancak bu türlerin dışındaki türlerle neredeyse hiç ağaçlandırma yapılmadığı dikkat çekmektedir. Bu durumda özel sektörü hızlı gelişen türlerle ağaçlandırma yapmaya teşvik etmenin de tartışılması ve doğru politikalar belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü özel ağaçlandırma yalnızca hızlı gelişen türlerle değil, bu türlerin dışındaki türlerle de yapılmalı ve teşvik edilmelidir.

İstanbul ilinde özel ağaçlandırma yoğun şekilde gerçekleştirilirken, Kırklareli ilinde özel sektör ağaçlandırmaya sıcak bakmamakta, Tekirdağ’da ise kavak ağaçlandırmalarının dışında özel ağaçlandırma etkinlikleri yok denecek kadar az gerçekleşmektedir. Bu durumda özellikle ağaçlandırma örgütünün konuya ilişkin çalışmalarını artırması gerekmektedir. Ayrıca merkez örgütüncü yapılan tanıtım ve teşvik çalışmaları, taşrada aynı ciddiyet ve titizlikle yürütülmelidir.

Özel ağaçlandırma etkinliklerinde görülen karşılıklı güvenin sağlanmasının olanakları araştırılmalıdır. Bu amaçla; orman içi veya kenarı alanlarda özel ağaçlandırma yapacak kişilere bir takım yaptırımlar getirilmeli ve orman ağacı olmayan türlerle yapılacak özel ağaçlandırmalara ilişkin yeni hukuki ve yapısal düzenlemeler yapılmalıdır.

Araştırma alanında, özellikle İstanbul ve Kırklareli illerinde bir çok hatıra ormanı kurulduğu ancak bu hatıra ormanlarının tabela dikmekten ileri gitmediği, bölge ve ülke ormancılığı açısından üzücü olmaktadır. Bu olumsuzlukların önüne geçmek amacıyla, hatıra ormanı kurma etkinliklerinde, yeni bir hukuki altyapıya gerek olduğu ve hatıra ormanı kuran kişi veya kuruluşlara bazı yaptırımlar uygulanması gerekliliği görülmektedir.

Öte yandan özel sektör ağaçlandırmalarında, işlendirme amacıyla, alan büyüklüğüne bakılmaksızın orman mühendisi çalıştırma koşulu getirilmelidir. Bu konuda orman fakülteleri, bakanlık ve meslek kuruluşları ortak hareket ederek bir koordinasyon içinde, devlet sektöründe iş bulamayan mühendislerinin özel sektörde iş bulmalarına ve kendilerini geliştirmelerine imkan sağlayabilirler.

5.2.5 Finansal Sorunlarla İlgili Öneriler

Ağaçlandırma örgütü tarafından yapılan ağaçlandırmalara finansal kaynak bulunmasında, bulgular bölümünde belirtildiği gibi sıkıntı yaşanmamaktadır. Ancak bununla birlikte OGM taşra örgütlerinde durum aynı görülmemektedir.

Ağaçlandırma etkinlikleri taahhüt sistemi ile öncelikle köy tüzel kişiliklerince, olmazsa gerçek kişi ve kuruluşlarca yürütülmektedir. Bu bakımdan, ağaçlandırma örgütü büyük alanlarda ağaçlandırma yaparken iş gücü temini ve finansal açıdan sıkıntı yaşamamaktadır. Ülkenin ekonomik şartlarının belirsiz olması, bu konuda finansal yönden günümüzde sıkıntı yaşanmamasına karşın, gelecekte sıkıntı yaşanmayacağı anlamına gelmemelidir. İleride finansal sıkıntı yaşanmaması için ağaçlandırmaya yeni gelir kaynakları yaratılmalıdır.

Ayrıca ağaçlandırma giderleri özel ödenek kapsamında, her bölge için hektar başına aynı kabul edilmekte ve bu da bazı bölgelerde darboğazlara yol açmaktadır. Özellikle Kırklareli ilinde; toprak yapısından kaynaklanan sorunlar nedeniyle (toprağın killi olması vb) ağaçlandırma giderlerinin yüksek olduğu, ancak giderlerin her yörede aynı şekilde uygulanmasından dolayı finansal zorluklar yaşanmaktadır. Bu durumdan vazgeçilip bölgesel gelir ve giderleri göz önünde tutacak şekilde ödeneklerin hazırlanması yoluna gidilebilir. Ayrıca özel ödeneğin merkezden yönetiliyor olması bürokrasiyi arttırmaktadır. Bundan dolayı bürokrasiyi en aza indiren ve yöresel girdilere imkan sağlayan yeni bir finansal çatının oluşturulması önerilebilir.

Ağaçlandırma giderlerinde sadece toprak işleme, fidan vb mekanik harcamaların yanında yeni bir harcama kalemi –Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) bünyesinde- olarak sosyal harcama kalemi eklenebilir. Burada amaç, halkın ağaçlandırmaya olumsuz yaklaşımını azaltmak için kullanılmak üzere kaynak yaratılmasıdır. Bunlara ek olarak, taşra örgütlerince gerçekleştirilen ağaçlandırma etkinliklerinin tanıtımı ve korunması çalışmalarına da bir kaynak yaratılmış olunabilir.

**AFFORESTATION
PROBLEMS AND SOLUTIONS CONCERNING
FOREST POLICY IN ISTANBUL REGIONAL
FOREST DIRECTORATE**

Ar. Gör. H. Tezcan YILDIRIM

Abstract

Various problems occur in afforestation and regeneration practices to improve and increase the wealth of forests in Turkey. In this study, Istanbul Forestry Regional Directorate was selected to research in order to determine the problems about afforestation and to provide suggestions at regional directorate level. The main reason why this area was selected, as a research area is that Istanbul region has been known to have some social, economic, technical, and political problems about afforestation activities for a long time.

Keywords: Istanbul, Forest policy, Afforestation problems, Reforestation, Afforestation

SUMMARY

Forest areas in the world have been decreasing for centuries. For that reason, afforestation efforts to increase forest existence have great importance.

This study aims to determine afforestation problems and develop suggestions at regional level. Istanbul Forest Regional Directorate was selected as research area. Both General Directorate of Forestry and General Directorate of Afforestation and Erosion Control work for afforestation in this area. Furthermore, this area has been known to have some social, economic, technical and political problems about afforestation for a long time. Main problems towards afforestation works were discovered in the study process, and then some suggestions were developed. Afforestation problems in the Istanbul Regional Forest Directorate can be summarized as follows:

- Problems about ownership and conservation in afforestation areas are very important for both the whole country and the research area. These are seen especially in Istanbul's Anatolian Side.
- One of the most important reasons for the failure of afforestation works' is that afforestation organization is usually changed in short times.
- Regional needs are not considered in the determination of afforestation aims.
- Private afforestation activities are growing especially in Istanbul. But same improvement has not been seen in the others cities of the research area (Kırklareli and Tekirdağ).

- In the afforestation activities, mechanism is increasingly used instead of human power and that is why unemployment problems occur recently.

Basing upon the main problems summarized above, solution suggestions that were developed by the study are listed below:

- Ownership of afforestation areas should be solved by forestry organization in the whole country.
- Forest areas and settlement areas should be separated by cadastral service as soon as possible.
- The organization structure about afforestation should not be changed in short times.
- Participation of rural people especially in Kırklareli and Tekirdağ should become one of the main principles for afforestation activities.
- In the decision making process to define the aim of afforestation regional needs should be considered.
- Private afforestation activities should be extended in cities such as Kırklareli and Tekirdağ of the research area.
- In the areas where unemployment problems are important, human power should be considered for afforestation activities.

KAYNAKLAR

ANONİM, 2000: Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü 1990-2000 Yılları Arası Faaliyet Raporu, T.C. Orman Bakanlığı Kayıtları, Ankara.

ANONİM, 2003a: <http://glossary.eea.eu.int/EEAGlossary>, [Ziyaret Tarihi: 10 Ekim 2003].

ANONİM, 2003b: Ağaçlandırma Daire Başkanlığı Ağaçlandırma İzleme Cetveli 2003, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü Kayıtları, Ankara.

ANONİM, 2003c: Mevzuat 74, DPT Yayın ve Temsil Daire Başkanlığı Yayın ve Basım Şube Müdürlüğü, Ankara.

ANONİM, 2004: T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı 2003 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara.

AYTAÇ, H., 1999: Proje Uygulamalarında Dikkat Edilecek Hususlar, T.C. Orman Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü Etüt-Proje ve Özel Ağaçlandırma Çalışmaları Semineri, 3-7 Mayıs 1999, Antalya.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., 2002: Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Pegem A Yayıncılık, 2. Baskı, ISBN 975-6802-74-X, Ankara.

FAO, 2000: Forest Resources Assessment Programme, Global Forest Area [online], www.fao.org/forestry/site/8287/en, [Ziyaret Tarihi: 2 Eylül 2003].

FAO, 2003: FAO and Its Work.-Planted Forest, Forest and Forestry [online], www.fao.org, [Ziyaret Tarihi: 2 Eylül 2003].

- GERAY, U., 1998: Ulusal Çevre Eylem Planı, Orman Kaynaklarının Yönetimi, DPT Yayın ve Temsil Daire Başkanlığı Yayın ve Basım Şube Müdürlüğü, ISBN 975-19-1917-7, Ankara.
- GÜNAY, T., 2003: Ormancılığımızın Tarihçesine Kısa Bir Bakış, Form Ofset, ISBN 975-8273-43-4, Ankara
- KANOWSKI, P., J., 1997: Ağaçlandırma ve Plantasyon Ormancılığı 21. Yüzyıl İçin Plantasyon Ormancılığı, XI. Dünya Ormanlık Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt:3 S: 25-28, 13-22 Ekim 1997, Antalya.
- KARA, V., 2002: Proje Düzenlenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar ve Projelerde Görülen Genel Eksiklikler, T.C. Orman Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü Etüt-Proje Teknikleri Seminer Notları, 3-7 Haziran, Eskişehir.
- ODABAŞI, T., ÇALIŞKAN, A., BOZKUŞ, F., 2004: Silvikültür Tekniği (Silvikültür II), İ.Ü. Yayın No: 4459. Orman Fakültesi Yayın No: 475, ISBN 975-404-702-2, İstanbul
- ÖZDÖNMEZ, M., 1971: Türkiye'nin Ağaçlandırma Problemleri Üzerinde Ormanlık Politikası Yönünden Araştırmalar, Doçentlik Tezi, İ.Ü. Yayın No: 1660, Orman Fakültesi Yayın No: 178, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- ÖZDÖNMEZ, M., İSTANBULLU, T., AKESAN, A., EKİZOĞLU, A., 1996: Ormanlık Politikası, İ.Ü. Yayın No: 3968, Orman Fakültesi Yayın No: 435, ISBN 975-404-429-5, İstanbul.
- ÖZDÖNMEZ, M., İSTANBULLU, T., AKESAN, A., EKİZOĞLU, A., 1998: Ormanlık Yönetim Bilgisi, İ.Ü. Yayın No: <4157, Orman Fakültesi Yayın No: 457, ISBN 975-404-535-6, İstanbul
- SALLEH, M.N., 1997: Tropikal Yağmur Ormanlarının Verimlilik Fonksiyonlarının Güçlendirilmesi Mücadeleleri, XI. Dünya Ormanlık Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt:3 Sayfa: 3-21, 13-22 Ekim 1997, ,Antalya.
- SENCER, M., 1989: Toplum Bilimlerinde Yöntem, Befa Basım Yayın Dağıtım AŞ. Yayın No: 175, Genel Dizi:22, 3.Baskı,ISBN 975-486-034-3, İstanbul.
- SIRY, J.P., CUBBAGE, F.W., AHMED, M.R., 2003: Sustainable Forest Management: Global Trends and Opportunities, Forest Policy and Economics, [online] www.sciencedirect.com [Ziyaret Tarihi: 22 Ocak 2004].
- TÜRKER, A., 1989: Ağaçlandırmada Çok Ölçütlü Karar Verme, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A. Cilt: 39. Sayı: 2, Yayınlanmış Doktora Tezi Özeti, İstanbul.
- ÜRGENÇ, S., 1987: Türkiye'de Ağaçlandırmanın Önemi, Kapsamı ve Geliştirilme İmkanları, Türkiye Ekonomisinde Ağaçlandırmanın Yeri ve Önemi S: 19-35, 25-26 Eylül 1987, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul
- ÜRGENÇ, S., 1998: Ağaçlandırma Tekniği, Emek Matbaacılık, İ.Ü. Rektörlüğü Yayın No: 3994, Orman Fakültesi Yayın No: 441, ISBN 975-404-446-5, İstanbul
- WATSON, R.T., NOBLE, I.R., BOLÍN, B., RAVINDRANATH, N.H., VERARDA, D.J., DOKKEN, D.J.,2003: Excutive Summary. Land Use, Land-Use Change and Forestry, [online] http://www.grida.np/climate/ipcc/land_use/154.htm, [Ziyaret Tarihi: 6 Ekim 2003].